

De invloed van blootstelling aan het Engels op oordelen over Nederlandse zinsstructuren

Early closure tegenover late closure in ambigue zinsconstructies met een betrekkelijke bijzin.

Bachelorwerkstuk Moderne Taalkunde

Auteur: Stef Bernhards

Begeleider: Dr. Stefan Frank

Studentnummer: 4147154

Tweede lezer: Dr. Susanne Brouwer

Opleiding: Nederlandse Taal en Cultuur

Datum: 25 juni 2017

Inhoudsopgave

Abstract	2
Inleiding	3
Theoretisch kader	5
<i>Early closure and late closure</i>	5
<i>Invloed van L2 op L1</i>	7
Methode	8
<i>Proefpersonen</i>	8
<i>Materiaal</i>	9
<i>Procedure</i>	12
Resultaten	13
<i>Bilingual Dominance Scale</i>	13
<i>Language Background Questionnaire</i>	14
<i>Early closure en late closure</i>	15
Discussie	17
<i>Bilingual Dominance Scale</i>	17
<i>Language Background Questionnaire</i>	17
<i>Early closure en late closure</i>	18
Conclusie	20
Literatuur	21
Bijlage 1: Vragenlijst	23
Bijlage 2: Bilingual Dominance Scale	29

Abstract

In this thesis, the influence of exposure to the English language on judgements about Dutch sentence structures is investigated. Psycholinguistic research has shown visible effects of second language acquisition (L2) on the native language (L1). Extensive exposure to an L2 could amplify a so-called *language transfer* and slowly change the way people see and effectuate their L1 at different levels. On a syntactic level, several studies showed a preference of Dutch participants for attaching a relative clause to the first noun in ambiguous sentences (*early closure* or EC), while English participants more often attach a relative clause to the second noun (*late closure* or LC). The expectation was that extensive exposure to the English language should cause a shift in the preference of Dutch participants, leading to a preference for LC instead of EC.

Therefore, 92 unbalanced Dutch bilinguals participated in a between subjects experiment. Group N (43 participants with limited exposure to the English language) and group E (49 participants with extensive exposure to the English language) both filled in a questionnaire. This questionnaire contained phrases that could indicate their preference for EC or LC on a 6-points Likertscale. Results showed that Dutch bilinguals with limited exposure to the English language reliably attached the relative clause to the first noun (EC), while Dutch bilinguals with extensive exposure to the English language reliably attached the relative clause to the second noun (LC). This is consistent with the existing theories about the Dutch preference for EC and the English preference for LC. It also makes it plausible that exposure to a second language can change the way people judge their native language on a syntactic level.

Inleiding

Europees onderzoek toont aan dat het percentage Nederlanders dat meer dan één taal spreekt anno 2017 maar liefst 94 procent is (European Commission, 2012). Kinderen komen hier vaak op de basisschool al in aanraking met het Engels en werken vanaf de brugklas aan een goede basis voor wat betreft Frans of Duits. Naast de moedertaal (L1) leert men een tweede taal (L2) als Engels om mee te gaan in de internationalisering van ons land. Nederlanders lijken veel affiniteit te hebben met het Engels: ruim 90 procent beheerst deze taal. Het Engels is al niet meer weg te denken uit de Nederlandse samenleving en wordt met name in de wetenschap, het onderwijs en het bedrijfsleven toegepast.

Er is sprake van een zogeheten *language transfer* wanneer de verschillende talen van een tweetalige elkaar gaan beïnvloeden. Gass en Selinker (1992) kwamen in hun werk tot de conclusie dat een van de belangrijkste oorzaken van een *language transfer* de gelijkens tussen de L1 en de L2 is, zowel op fonologisch als op morfologisch niveau. Als we naar het Nederlands en het Engels kijken, dan zien we deze gelijkens al terugkomen in woorden uit het Proto-Germaans (de Indo-Europese vooroudertaal van zowel het Nederlands als het Engels). Neem het Proto-Germaanse woord 'skadwo': dit is uiteindelijk 'shadow' geworden in het Engels en 'schaduw' in het Nederlands (Robinson, 1992). De Nederlandse taal en de Engelse taal hebben dus overduidelijk nauwe banden.

De hoeveelheid blootstelling aan een L2, de intensiteit ervan en de motivatie van de spreker bepalen vervolgens de sterkte van de *language transfer* (Gass & Selinker, 1992). Als we dit toepassen op Nederland, dan zien we dat er tegenwoordig een grote mate van blootstelling aan het Engels zichtbaar is in het dagelijks leven, waardoor een *language transfer* wellicht sneller kan plaatsvinden. We kijken naar Engelse films, spelen Engelse games en zien allerlei vormen van reclame met hippe, Engelse slogans erin. Onze mobiele telefoon bevat grotendeels Engelse applicaties en verwijzingen, waarvan we de terminologie moeiteloos kunnen begrijpen. Er lijkt dus intensieve blootstelling aan het Engels te zijn in Nederland en zeker voldoende gemotiveerde gebruikers.

Dit alles vormt de aanleiding om te stellen dat die 'overdosis' Engels bepaalde veranderingen teweegbrengt in de manier waarop Nederlanders hun L1 zien en beoordelen. In dit onderzoek staat de invloed van het Engels op oordelen over het Nederlands centraal, gespecificeerd op het niveau van de syntaxis. Daarbij zullen de termen 'simultaan tweetalig' en 'sequentieel tweetalig' regelmatig terugkeren. De American Speech-Language-Hearing Association (ASHA) en de auteurs van de Oxford Dictionary of Psychology (ODP) geven een definitie van deze termen:

(1) Simultaan tweetalig (ODP: gebalanceerd tweetalig) = gelijktijdig verwerven van de L2 met de L1. Op deze manier ontstaan er als het ware een dubbele L1. Het niveau van spreken, schrijven, luisteren en lezen is voor beide talen nagenoeg gelijk (ASHA, 2004).

(2) Sequentieel tweetalig (ODP: ongebalanceerd tweetalig) = verwerven van de L2 nadat de L1 eigen is gemaakt. De L2 doet meestal voor het eerst zijn intrede als het kind tussen de 4 en 8 jaar oud is, wanneer het contact met de buitenwereld steeds groter wordt. Het niveau van spreken, schrijven, luisteren en lezen is voor beide talen meestal ongelijk (ASHA, 2004).

Theoretisch kader

Early closure en late closure

Frazier (1979) bespreekt in haar werk een belangrijke aanname van het zogeheten *garden-path model* voor het verwerken van syntactische ambiguïteit, die door de jaren heen steeds meer erkenning heeft gekregen: het principe van *late closure* (hierna aangeduid als LC).

(3) Iemand schoot op de ^(NP1) knecht van de ^(NP2) actrice [die op het balkon zat].

In (3) is er sprake van een ambigue zinsconstructie, waarbij de betreffende bijzin zowel naar de NP1 als naar de NP2 kan verwijzen. Bij LC wordt het inkomende materiaal verbonden met de meest recent verwerkte constituent. Iemand die dit principe toepast zal stellen dat het in (3) de actrice is die op het balkon zat (NP2). Wanneer de lezer het inkomende materiaal verbindt met een vroeg in de zin voorkomende constituent, spreken we van *early closure* (hierna aangeduid als EC). Iemand die dit principe toepast zal stellen dat het in (3) de knecht is die op het balkon zat (NP1).

De voorkeur voor EC of LC blijkt per taal enigszins te verschillen. Voor wat betreft het Engels werd meestal een voorkeur voor LC gevonden (Clifton et al., 1994; Dussias, 2001; Henstra, 1996), maar in de meeste andere Europese talen lijkt EC vaker toegepast te worden. Zo deden Dussias en Sagarra (2007) onderzoek naar de voorkeur van Spaans-Engelse tweetaligen. Het ging hierbij om sequentieel tweetaligen. In een eye-tracking experiment moesten proefpersonen zinsconstructies lezen met een mannelijke NP1 en een vrouwelijke NP2 of vice versa. Daarna volgde een stelling, die een koppeling gaf van de bijzin met daarbij EC of LC toegepast. De constructie was telkens niet ambigu van aard, aangezien het geslacht van het werkwoord, naamwoord of adjectief in de bijzin verraadde welke koppeling de juiste was. De proefpersonen gaven middels *self-paced reading* aan hoe lang ze nodig hadden om de zin en de stelling te interpreteren.

De resultaten lieten zien dat proefpersonen met weinig blootstelling aan het Engels sneller een zin met NP1-koppeling konden interpreteren (EC) en proefpersonen met veel blootstelling aan het Engels sneller een zin met NP2-koppeling konden interpreteren (LC). Dit toont de voorkeur voor EC aan bij sprekers van het Spaans en bevestigt de voorkeur voor LC door invloed van het Engels. Ook in onderzoeken naar andere Europese talen werd veelal een

voorkeur voor EC gevonden (Frans: Zagar & Pynte, 1992; Duits: Hemforth et al., 1994; Russisch: Kempe & Radach, persoonlijke communicatie, 1999).

Brybaert (1996) benadrukte echter dat er geen concreet patroon te ontdekken is in het reeds uitgevoerde onderzoek naar EC- of LC-voorkeur in talen. Volgens hem ligt de voorkeur voor EC of LC in het Nederlands ergens in het midden, omdat het Nederlands beïnvloed wordt door het Engels (LC), maar in taalkundig opzicht meer gelijkenis vertoont met het Duits (EC). Daarnaast noemde hij de Nederlandse taal uitermate geschikt voor nieuw onderzoek met betrekking tot dit onderwerp, aangezien deze een aantal kenmerken bezit die op Romaanse talen niet van toepassing zijn. Zo staan de bijvoeglijke naamwoorden doorgaans voor het zelfstandig naamwoord, wat veel onderzoekers beschouwen als een belangrijke component in het verwerken van ambigue zinnen. Maar belangrijker nog was volgens Brybaert dat in het Nederlands het grammaticaal geslacht van de NP bepalend kan zijn voor het betrekkelijk voornaamwoord aan het begin van de bijzin. In zijn onderzoek waarin Nederlandse proefpersonen zinnen als (3) moesten beoordelen, stonden daarom ook zinnen als (4) en (5). Proefpersonen gaven per zin middels *self-paced reading* aan wanneer ze klaar waren.

(4) De gangsters schoten op het ^(NP1)zoontje ^(NP2)van de actrice [dat op het balkon zat].

(5) De gangsters schoten op het ^(NP1)zoontje van de ^(NP2)actrice [die op het balkon zat].

De resultaten lieten zien dat de leestijd bij zinnen als (4), waarbij een koppeling aan NP1 correct is, aanzienlijk korter was bij de proefpersonen dan de leestijd van zin (5), waarbij een koppeling aan NP2 correct is. Dit impliceert dat er een voorkeur bestaat voor EC bij Nederlandse proefpersonen.

Naast de factor taal zijn er meerdere oorzaken aan te wijzen voor het verschil in voorkeur voor EC dan wel LC. Zo onderzochten De Vincenzi en Job (1993) het effect van de structuur van een complexe NP op de voorkeur voor EC of LC in de L1 bij Italiaanse tweetaligen. Daarbij werd telkens de prepositie gemanipuleerd die voor de NP2 stond ('van de actrice'). Het bleek dat de proefpersonen alleen een duidelijke voorkeur voor EC hadden in het Italiaans wanneer de prepositie 'van' werd gebruikt. De overige condities met een andere prepositie (in, met, op) lieten een voorkeur voor LC zien. De structuur van een naamwoordelijke constituent heeft dus ook invloed op de manier waarop proefpersonen deze beoordelen. Swets et al.

(2007) hebben gekeken of het werkgeheugen invloed heeft op de voorkeur voor EC dan wel LC bij Nederlandse en Engelse tweetaligen. De resultaten lieten zien dat proefpersonen met een lage geheugenspanne een sterkere voorkeur voor EC hebben ten opzichte van proefpersonen met een hoge geheugenspanne. Een mogelijk oorzaak die wordt gegeven, is dat proefpersonen met een lage geheugenspanne de neiging hebben om grote tekstsegmenten op te delen in kleinere delen, waardoor er eerder een EC-interpretatie ontstaat.

De invloed van L2 op L1

Meerdere onderzoeken in de Psycholinguïstiek hebben laten zien dat blootstelling aan een L2 invloed kan hebben op het verwerken van zinnen in de L1. Zo werden in het onderzoek van Kaushanskaya et al. (2011) simultaan tweetalige proefpersonen getoetst op hun schrijfvaardigheid en spreekvaardigheid voor wat betreft het Engels en L2. De L1 van elke proefpersoon was Engels en de L2 was Spaans of Chinees. De resultaten waren opvallend. Spaans-Engelse proefpersonen die hoog scoorden (in vergelijking met het gemiddelde van de groep) op Spaanse schrijfvaardigheid scoorden eveneens hoger op hun Engelse schrijfvaardigheid. Chinees-Engelse proefpersonen die hoog scoorden op Chinese schrijfvaardigheid scoorden echter lager op hun Engelse schrijfvaardigheid. Kaushanskaya maakte hieruit op dat het leren van een L2 zowel een negatief als een positief effect kan hebben op de L1 en dat er altijd sprake is van wederzijdse beïnvloeding van beide talen.

Voor de effecten en cognitieve processen die optreden wanneer iemand een L2 gaat leren bestaat de term *interlanguage*, maar een term die zowel de invloed van L2 op L1 als de invloed van L1 op L2 omvat bestaat eigenlijk niet, zo stelt Cook (2003). Hiervoor moet er volgens haar eerst een duidelijkere definitie komen van de begrippen 'moedertaal' en 'tweede taal'. Bovendien moet in beschouwing genomen worden dat iemand die een L2 leert, deze taal vaak voor andere doeleinden gebruikt dan de L1. Kecskes (2008) voegt hieraan toe dat het leren van een L2 voornamelijk invloed heeft op de pragmatiek van de L1 en niet zozeer op de syntaxis of lexicaliteit. Daarbij is het leerproces van de L2, de intensiviteit ervan en de motivatie van de proefpersoon bepalend voor de grootte van het effect op de L1. De inhoud van de blootstelling aan beide talen is dus belangrijker dan de hoeveelheid blootstelling.

In dit onderzoek zal gekeken worden of een bepaalde hoeveelheid blootstelling aan het Engels (veel versus weinig) invloed heeft op de mate van voorkeur die Nederlandse proefpersonen

hebben voor EC dan wel LC. Daarbij wordt er telkens uitgegaan van een gelijksoortige zinsstructuur met 'van' als prepositie voor de NP2.

Naar verwachting wordt bij de beoordeling van deze ambigue zinnen een verschil zichtbaar tussen proefpersonen met weinig blootstelling aan het Engels en proefpersonen met veel blootstelling aan het Engels. Proefpersonen met weinig blootstelling aan het Engels zullen naar verwachting vaker EC toepassen (en dus voor NP1 kiezen) en proefpersonen met veel blootstelling aan het Engels zullen naar verwachting vaker LC toepassen (en dus voor NP2 kiezen). De resultaten hiervan kunnen niet alleen inzicht geven in het effect van het Engels (L2) op het Nederlands (L1) bij proefpersonen, maar ze kunnen ook duidelijk maken of er inderdaad een voorkeur voor EC is in het Nederlands. Uiteindelijk lijkt het onvermijdelijk dat de effecten van het Engels op de Nederlandse taal zichtbaar worden, waardoor de manier waarop wij onze taal zien en gebruiken wellicht ook zal veranderen.

Methode

Proefpersonen

In dit onderzoek zijn twee groepen sequentieel tweetaligen met elkaar vergeleken, door middel van een between-groups verdeling. In totaal deden er 92 proefpersonen mee (67 vrouwen, 25 mannen). Groep N bevatte 43 studenten Nederlandse Taal en Cultuur, variërend in leeftijd ($M=21.42$, $SD=2.86$) en studiejaar (eerste, tweede of derde). Zij zijn gecategoriseerd als proefpersonen met 'weinig blootstelling aan het Engels', aangezien zij zich in het dagelijks leven bezighouden met het bestuderen van de Nederlandse taal en hieraan dus het meeste blootgesteld worden. Groep E bevatte 49 studenten Engelse Taal en Cultuur, variërend in leeftijd ($M=21.69$, $SD=2.14$) en studiejaar (tweede of derde). Zij zijn gecategoriseerd als proefpersonen met 'veel blootstelling aan het Engels', aangezien zij zich in het dagelijks leven bezighouden met het bestuderen van de Engelse taal en hieraan dus het meeste blootgesteld worden. Van twee proefpersonen zijn de resultaten niet meegenomen in het onderzoek, aangezien zij per vraag niet één maar twee antwoorden hadden gegeven.

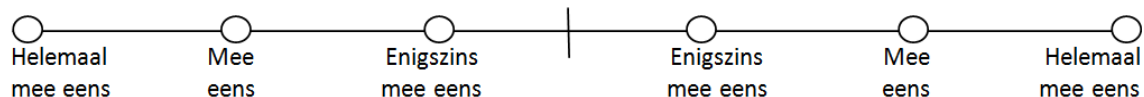
Materiaal

Beide groepen kregen een vragenlijst voorgelegd, bestaande uit 38 vragen: 10 ambigue zinnen met een betrekkelijke bijzin, 4 controle-items, 14 fillers en 10 vragen om het niveau van het Engels vast te stellen (Bijlage 1).

In de 10 ambigue zinnen werd telkens een complexe naamwoordelijke constituent gevolgd door een betrekkelijke bijzin, zoals (6) laat zien. De proefpersonen moesten deze bijzin koppelen aan de NP1 of de NP2 door een 6-punts Likertschaal in te vullen. Daarmee gaven ze hun voorkeur aan voor één van de twee stellingen en ook in welke mate ze het ermee eens waren (enigszins mee eens, mee eens, helemaal mee eens). Er is gekozen voor een schaal met een even aantal antwoordmogelijkheden, zodat de proefpersonen altijd een voorkeur moesten uitspreken. Over deze 10 zinnen werd een gemiddelde bepaald. Een gemiddelde score onder neutraal ($M < 3.5$) geeft een voorkeur voor EC aan en een gemiddelde score boven neutraal ($M > 3.5$) geeft een voorkeur voor LC aan. Om te voorkomen dat de proefpersonen in een bepaald antwoordpatroon vervielen, zijn er vier verschillende versies van de vragenlijst gemaakt. In elke versie hadden de vragen een andere volgorde en stond in de helft van de zinnen de schaal van de NP1 en NP2 omgedraaid, zoals in (7) wordt uitgebeeld.

(6) Anna verplaatste de speelgoedmuis van de kat ^(NP1) [die onder de tafel lag]. ^(NP2)

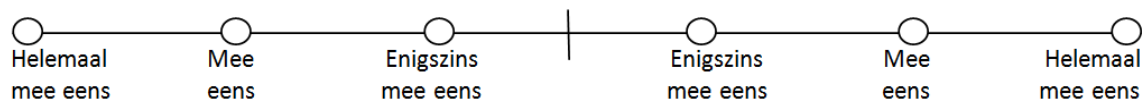
De speelgoedmuis lag onder de tafel

De kat lag onder de tafel

(7) Anna verplaatste de speelgoedmuis van de kat ^(NP1) [die onder de tafel lag]. ^(NP2)

De kat lag onder de tafel

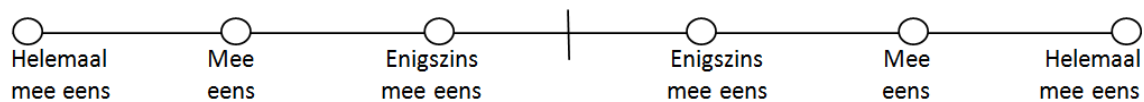
De speelgoedmuis lag onder de tafel

Daarnaast zijn er 4 controle-items toegevoegd. Deze items toonden aan of de proefpersonen nauwkeurig hebben gelezen, aangezien de zinnen niet ambigu van aard zijn. De betreffende bijzin bevatte dan bijvoorbeeld een mannelijk of vrouwelijk bezittelijk voornaamwoord, zodat alleen de koppeling aan de NP1 of NP2 het juiste antwoord vormde. (8) toont een dergelijke zin. Bij twee controle-items was NP1 het juiste antwoord zijn en bij de andere twee was NP2 het juiste antwoord. Ook kon het antwoord naar voren komen uit de context, bijvoorbeeld door middel van een eigenschap die alleen voor de NP1 of NP2 kon gelden. Zin (9) illustreert dit.

(8) Jan ontmoette de vriendin van de leraar ^(NP1) [die laatst aan zijn ogen geopereerd was]. ^(NP2)

De vriendin werd geopereerd

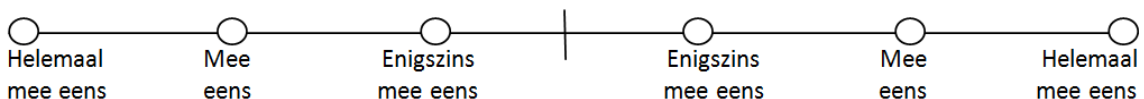
De leraar werd geopereerd

(9) Kees sloeg de hond van de buurman ^(NP1) [die in de tuin achter zijn staart aanrende]. ^(NP2)

De hond rende achter zijn staart aan

De buurman rende achter zijn staart aan

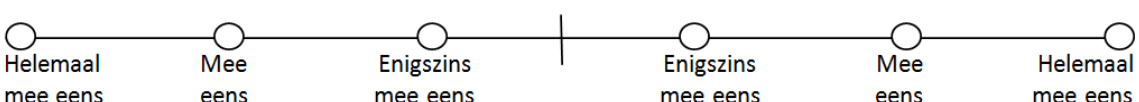

De vragenlijst is, zoals eerder vermeld, aangevuld met 14 fillers die een andere soort vraagstelling bevatten. Het draaide telkens om de vraag of het subject (S) of het object (O) de handeling uitvoerde, zoals (10) laat zien. Met behulp van deze fillers raakten de proefpersonen niet gewend aan een bepaalde vraagstelling en bleven ze alert.

(10) De jongen die ^(S) Kees ^(O) [sloeg, ging de volgende dag op vakantie].

De jongen sloeg Kees

Kees sloeg de jongen

Ten slotte zijn er aan het einde van de vragenlijst nog 10 vragen gesteld over het niveau van de proefpersonen voor wat betreft de Engelse taal. Zo kon de hoeveelheid blootstelling aan het Engels als het ware omgezet worden in een score per proefpersoon, om te zien of beide groepen statistisch van elkaar verschilden. Deze 10 vragen zijn samengesteld uit twee vragenlijsten:

- 1) De *Bilingual Dominance Scale*: een test die door Dunn en Fox Tree (2009) werd bedacht (Bijlage 2). Aan elk antwoord kennen zij een bepaalde score toe, zoals in (11) te zien is. Dit leverde uiteindelijk een dominantiescore op per proefpersoon (max.17). Een score onder neutraal ($M < 9$) geeft een dominantie van de Nederlandse taal en een score boven neutraal ($M > 9$) geeft een dominantie van de Engelse taal aan bij de proefpersoon.

(11) Hoe oud was je toen je voor het eerst Engels leerde?

.... jaar

Score: 0-5 jaar = +5, 6-9 jaar = +3, 10-15 jaar = +1, 16 of hoger = +0

In tegenstelling tot bij Dunn en Fox Tree is er in dit onderzoek niet naar simultaan tweetaligen, maar naar sequentieel tweetaligen gekeken. Oftewel: de proefpersonen zijn niet tweetalig opgevoed vanaf de geboorte, waardoor bepaalde vragen niet gebruikt konden worden of irrelevant bleken. Voorbeelden hiervan zijn: 'Welke taal wordt er voornamelijk bij u thuis gesproken?' en 'In welke regio van het land woont u momenteel?'.

Daarnaast is er bij twee vragen gekozen voor een andere puntenverdeling. Bij vraag 3 ('Hoeveel jaar heb je taallessen Engels gevolgd vanaf basisschool t/m de universiteit?') hoorde oorspronkelijk de volgende scoreschaal: 1-6 jaar = +1, 7 of hoger = +2. Aangezien zowel de proefpersonen in groep N als die in groep E allemaal minimaal zes jaar Engels hebben gevolgd op de middelbare school, zou een dergelijke verdeling nagenoeg geen verschillende scores opleveren. Daarom is er een categorie toegevoegd, zodat alleen de proefpersonen met universitair niveau Engels twee punten kregen (Score: 1-6 jaar = +1, 7-9 jaar = +1.5, 10 of hoger = +2). Om de weging van de vraag niet aan te tasten, is de maximale score hetzelfde gelaten.

Bij vraag 4 ('Vanaf welke leeftijd voelde het voor het eerst vertrouwd voor je om Engels te spreken?') hoorde oorspronkelijk de volgende scoreschaal: 0-5 jaar = +5, 6-9 jaar = +3, 10-15 jaar = +1, 16 of hoger = +0, 'x' = +0. Bij deze vraag zouden er tevens weinig verschillen tussen groep N en groep E zichtbaar worden, aangezien de meeste middelbare scholieren voor het eerst Engels krijgen in de brugklas. De leeftijd om enigszins "vertrouwd" te raken met deze taal zal waarschijnlijk ergens tussen de 11 en de 15 jaar liggen. Daarom is er een categorie toegevoegd (Score: 0-5 jaar = +5, 6-9 jaar = +4, 10-13 jaar = +3, 14-15 jaar = +1, 16 of hoger = +0, 'x' = +0). Ook hier is de maximale score hetzelfde gelaten om de weging van de vraag niet aan te tasten.

- 2) De *Language Background Questionnaire* (Dussias & Sagarra, 2007). Bij deze vragen mochten de proefpersonen zelf een inschatting maken van hun niveau voor wat betreft de Engelse taal. Op een 9-punts Likertschaal konden ze hun antwoord aangeven. (12) laat hier een voorbeeld van zien.

(12) Mijn leesniveau voor wat betreft de Engelse taal schat ik als volgt in:

Zeer laag

Zeer hoog

Procedure

De proefpersonen kregen ieder de vragenlijst op papier en vulden deze tegelijk met de andere proefpersonen in. Dit gebeurde in collegezalen met ongeveer 15 proefpersonen per keer. Het invullen nam ongeveer 10 minuten in beslag. Alle versies van de vragenlijst zijn ongeveer eenzelfde aantal keer verdeeld onder de proefpersonen. Er is ten slotte vermeld dat de resultaten van het onderzoek anoniem zullen blijven. Bovenaan de vragenlijst moest iedereen wel zijn of haar leeftijd, geslacht, opleiding en opleidingsjaar aangeven.

Resultaten

Bilingual Dominance Scale

Opdat er een verschil zichtbaar wordt in de voorkeur voor EC of LC bij proefpersonen, zou het verschil tussen Groep N en Groep E eerst zo groot mogelijk moeten zijn. De *Bilingual Dominance Scale* (Dunn & Fox Tree, 2009) laat de taaldominantie van de proefpersonen zien (voor Engels of Nederlands). In Tabel 1 zien we de resultaten van alle vragen met betrekking tot de *Bilingual Dominance Scale*.

Tabel 1. *Taaldominantie van proefpersonen met weinig blootstelling aan het Engels (groep N) en veel blootstelling aan het Engels (groep E), met het gemiddelde (M) en de standaarddeviatie (SD), op basis van de Bilingual Dominance Scale: vraag 2 & 4: 0 = dominant Nederlands, 5 = dominant Engels; vraag 3: 1 = dominant Nederlands, 2 = dominant Engels; vraag 5: 0 = dominant Nederlands, 3 = dominant Engels; vraag 6: 0 = dominant Nederlands, 2 = dominant Engels; Totaal (som): 0 = dominant Nederlands, 17 = dominant Engels.*

Beoordeling	Groep N		Groep E	
	M	SD	M	SD
<i>Vraag 2:</i>				
Eerste contact met Engels?	1.47	0.96	2.14	1.51
<i>Vraag 3:</i>				
Aantal jaar Engels gevolgd?	1.51	0.20	1.92	0.18
<i>Vraag 4:</i>				
Vertrouwd met Engels?	1.00	1.20	1.16	1.25
<i>Vraag 5:</i>				
Welke taal voor hoofdrekenen?	0.23	0.43	0.29	0.58
<i>Vraag 6:</i>				
Als je slechts één taal mocht kiezen?	0.70	0.97	1.67	0.75
Totaal (som)	4.91	2.08	7.19	2.60

Uit Tabel 1 blijkt dat er een verschil tussen groep N en groep E bestaat als het gaat om taaldominantie. Bij groep N bleek de totale score lager uit te vallen ($M=4.91$, $SD=2.08$) dan bij groep E het geval was ($M=7.19$, $SD=2.60$). Een score van 1 staat hierbij voor volledig dominant Nederlands en een score van 17 staat voor volledig dominant Engels. We zien dus dat bij groep N Nederlands de meest dominante taal is en groep E zit enigszins tussen Engels

en Nederlands in qua gemiddelde. Verder bleken deze vragen een zeer matige interne consistentie ($\alpha=0.52$) te hebben.

Language Background Questionnaire

Naast een score op basis van *Bilingual Dominance Scale* mochten de proefpersonen zelf een inschatting maken van hun niveau voor wat betreft de Engelse taal. Dit deden zij met behulp van vragen uit de *Language Background Questionnaire* (Dussias & Sagarra, 2007), waarbij op een 9-punts Likertschaal een score aangegeven kon worden. In Tabel 2 zien we de resultaten van deze vragen met betrekking tot de *Language Background Questionnaire*.

Tabel 2. *Eigen inschatting niveau Engels van proefpersonen met weinig blootstelling aan het Engels (groep N) en veel blootstelling aan het Engels (groep E), met het gemiddelde (M) en de standaarddeviatie (SD), op basis van de Language Background Questionnaire met een 9-punts Likertschaal: 1 = zeer laag, 9 = zeer hoog.*

Eigen beoordeling	Groep N		Groep E	
	M	SD	M	SD
Lezen	7.09	1.31	8.35	0.75
Spreken	5.98	1.29	7.53	1.06
Luisteren	7.12	1.05	8.20	0.79
Schrijven	6.16	1.27	7.57	1.04
Totaal (M)	6.59	0.98	7.91	0.76

Uit Tabel 2 blijkt dat er een verschil tussen groep N en groep E bestaat als het gaat om de eigen inschatting van het niveau van het Engels. Bij groep N bleek de gemiddelde score lager uit te vallen ($M=6.59$, $SD=0.98$) dan bij groep E het geval was ($M=7.91$, $SD=0.76$). Met andere woorden, proefpersonen in groep N schatten hun niveau voor wat betreft het Engels lager in dan proefpersonen in groep E. De vragen bleken daarnaast een zeer goede interne consistentie te hebben ($\alpha=0.89$).

Early closure en late closure

Met behulp van de controle-items werd getest of de proefpersonen in staat waren om de taak, die bovenaan de vragenlijst werd toegelicht, juist uit te voeren. Het was hierbij van belang dat er slechts één antwoord per vraag werd gegeven en dat de proefpersonen niet in een bepaald patroon antwoorden zouden aankruisen, maar de zinnen juist nauwkeurig lezen. In Tabel 3 zien we de resultaten van deze vragen met betrekking tot de controle-items.

Tabel 3. *Beoordeling controle-items van proefpersonen met weinig blootstelling aan het Engels (groep N) en veel blootstelling aan het Engels (groep E), met het gemiddelde (M) en de standaarddeviatie (SD) op basis van een 6-punts Likertschaal: 1 = onjuiste interpretatie, 6 = juiste interpretatie.*

Beoordeling	Groep N		Groep E	
	M	SD	M	SD
<i>Controle-item 1:</i>				
De leraar die aan <u>zijn</u> ogen geopereerd werd	4.40	1.35	4.98	1.28
<i>Controle-item 2:</i>				
De hond die achter zijn <u>staart</u> aanrende	5.14	1.01	5.08	0.95
<i>Controle-item 3:</i>				
De verblijfplaatsen die <u>geverfd</u> moesten worden	4.47	1.45	4.51	1.61
<i>Controle-item 4:</i>				
De zus die voor het eerst <u>zwanger</u> was	4.67	1.30	4.82	1.24
Totaal (M)	4.67	0.62	4.84	0.54

Uit Tabel 3 blijkt dat er geen noemenswaardige verschillen bestaan tussen groep N en groep E voor wat betreft de controle-items. De gemiddelde score bij groep N ($M=4.67$, $SD=0.62$) bleek een fractie lager dan bij groep E het geval was ($M=4.84$, $SD=0.54$). Beide groepen waren bij benadering in staat om de controle-items juist te interpreteren ($M>3.5$). De vragen bleken een matige interne consistentie te hebben ($\alpha=0.62$). De belangrijkste vraag uit dit onderzoek was of er een verschil bestaat tussen groep N en groep E als het gaat om de voorkeur voor EC dan wel LC. In Tabel 4 zien we het resultaat van de items met betrekking tot deze vraag. Enkel de ambigue zinsdelen die beoordeeld dienden te worden door de proefpersonen (complexe naamwoordelijke constituent en betrekkelijke bijzin) zijn opgenomen in de Tabel 4.

Tabel 4. Voorkeursbepaling EC tegenover LC van proefpersonen met weinig blootstelling aan het Engels (groep N) en veel blootstelling aan het Engels (groep E), met het gemiddelde (M) en de standaarddeviatie (SD) op basis van een 6-punts Likertschaal: 1 = EC, 6 = LC.

Beoordeling	Groep N		Groep E	
	M	SD	M	SD
<i>Vraag 1:</i> De speelgoedmuis van de kat die onder de tafel lag	2.37	1.27	4.22	1.73
<i>Vraag 5:</i> Het melkflesje van het kindje dat op bed lag	3.12	1.47	4.31	1.50
<i>Vraag 7:</i> De zoon van de actrice die op het balkon zat	3.30	1.58	3.37	1.60
<i>Vraag 10:</i> De ezel van de boer die bij de put stond	2.42	1.16	3.69	1.71
<i>Vraag 14:</i> De tante van Hanna die altijd zo lief voor haar is	2.30	1.01	3.88	1.86
<i>Vraag 16:</i> De hoofdrolspeler van de film die beroemd was	2.79	1.42	3.37	1.70
<i>Vraag 21:</i> De neef van de president die zijn arm gebroken had	2.56	1.24	3.78	1.72
<i>Vraag 22:</i> De assistent van de hoogleraar die een hoedje droeg	2.65	1.41	3.69	1.67
<i>Vraag 26:</i> De moeder van de juf die bruine ogen heeft	2.72	1.42	4.14	1.50
<i>Vraag 28:</i> De buurvrouw van zijn oma die in het park liep	2.60	1.41	3.71	1.60
Totaal (M)	2.68	0.53	3.81	0.67

Uit een onafhankelijke t-toets by-subject, met als factor *groep*, bleek dat er een significant verschil bestaat tussen groep N en groep E als het gaat om de voorkeur voor EC of LC ($t_1(90) = -8.87, p < .001$). De gemiddelde score per subject bleek lager te zijn bij groep N dan bij groep E. Een onafhankelijke t-toets by-item gaf eveneens een significant resultaat ($t_2(18) = -7.84, p < .001$). Bij groep N bleek de gemiddelde score lager uit te vallen ($M = 2.68, SD = 0.53$) dan bij groep E het geval was ($M = 3.82, SD = 0.67$). Een gemiddelde score onder neutraal ($M < 3.5$) geeft een voorkeur voor EC aan en een gemiddelde score boven neutraal ($M > 3.5$) een voorkeur voor LC. Zowel de resultaten per subject als de resultaten per item laten dus zien dat groep N een voorkeur voor EC heeft en groep E een voorkeur voor LC. De effectgrootte van de variabelen bleek daarnaast zeer groot te zijn ($d = -1.87$).

Discussie

Bilingual Dominance Scale

Uit de vragen met betrekking tot de *Bilingual Dominance Scale* bleek dat proefpersonen met veel blootstelling aan het Engels hoger scoorden ($M=7.19$, $SD=2.60$) dan proefpersonen met weinig blootstelling aan het Engels ($M=4.91$, $SD=2.08$). Dit geeft aan dat de meest dominante taal in groep N duidelijk Nederlands is, terwijl groep E een vrij neutrale score heeft en de taaldominantie daar dus tussen het Engels en Nederlands in ligt. Een mogelijke verklaring voor de vrij lage scores (bij een maximum van 17) en het geringe onderlinge verschil tussen groep N en groep E kan zijn dat er aan dit onderzoek uitsluitend sequentieel tweetaligen hebben deelgenomen. Alle proefpersonen hadden Nederlands als L1 en hebben pas vanaf het einde van de basisschool/ begin middelbare hun L2 (Engels) geleerd. Het moment waarop proefpersonen het gevoel kregen vertrouwd te raken met de L2 was dus veelal gelijk (vraag 4, Tabel 1).

Daarnaast heeft de L2 tot nu toe waarschijnlijk geen dusdanig grote uitwerking gehad op de mentale representatie van taal bij de proefpersonen, waardoor zij nog wel gewoon in hun L1 denken (vraag 5, Tabel 1). Echter, wanneer ze slechts één van beide talen mogen kiezen, kiezen proefpersonen uit groep N eerder voor Nederlands en proefpersonen uit groep E eerder voor Engels (vraag 6, Tabel 1). De vragen hadden ook een zeer matige interne consistentie ($\alpha=0.52$). Dit kan mogelijk verklaard worden door de manier waarop dit deel van de vragenlijst is samengesteld. De vragen zijn per stuk geselecteerd en overgenomen uit de vragenlijst van Dunn en Fox Tree (2009), waardoor de samenhang van de vragenlijst als geheel kan zijn afgenomen. Ook zijn de scores enigszins aanpast, vaak door meer categorieën toe te voegen, om zo de verschillen tussen sequentieel tweetaligen beter zichtbaar te maken.

Language Background Questionnaire

Uit de vragen met betrekking tot de *Language Background Questionnaire* bleek dat proefpersonen met veel blootstelling aan het Engels zichzelf hoger inschatten ($M=7.91$, $SD=0.76$) dan proefpersonen met weinig blootstelling aan het Engels ($M=6.59$, $SD=0.98$). De vragen hadden daarnaast een zeer goede interne consistentie ($\alpha=0.89$). Dit lag in de lijn der verwachtingen, aangezien de vragen hetzelfde meten bij de verschillende onderdelen en omdat ze dezelfde vorm hebben behouden als in het onderzoek van Dussias en Sagarra (2007).

Opvallend is echter wel dat de onderdelen *spreken* en *schrijven* beduidend lager scoorden dan de onderdelen *lezen* en *luisteren* bij beide groepen (Tabel 2). Dit zou mogelijk verklaard kunnen worden doordat de proefpersonen beter getraind zijn in het 'passieve' gebruik van Engels (lezen en luisteren) dan in het 'actieve' gebruik van Engels (spreken en schrijven) op de universiteit. Het is daarom mogelijk dat zij zich minder comfortabel voelen om zichzelf voor deze onderdelen een hoge score toe te kennen. De *Language Background Questionnaire* gaf samen met de *Bilingual Dominance Scale* voldoende bewijs om te kunnen stellen dat groep N en groep E van elkaar verschilden, zodat er een aannemelijke kans op bevestiging van de hypothese met betrekking tot EC en LC was.

Early closure en late closure

De controle-items bleken succesvol: de gemiddelde scores (Tabel 3) waren nagenoeg gelijk voor beide groepen en de proefpersonen waren bij benadering in staat de controle-items correct te interpreteren ($M > 3.5$). Wanneer we de items onderling vergelijken, dan valt op dat vooral in groep N *controle-item 1* ($M=4.40$, $SD=1.35$) minder vaak correct werd geïnterpreteerd dan *controle-item 2* ($M=5.14$, $SD=1.01$). Een mogelijke verklaring hiervoor zou kunnen zijn dat proefpersonen beter in staat zijn om een semantische relatie (hond-staart) te herkennen in een zin dan een syntactische relatie (leraar-zijn).

Daarnaast kan de score van *controle-item 3* (Groep N: $M=4.47$, $SD=1.45$; Groep E: $M=4.67$, $SD=1.30$) en *controle-item 4* (Groep N: $M=4.51$, $SD=1.61$; Groep E: $M=4.82$, $SD=1.24$) mogelijk beïnvloed zijn doordat de zinnen ook nog een andere betekenis kunnen hebben, waardoor er niet één maar twee correcte antwoorden waren. Een groot aantal proefpersonen gaf aan dat 'de soldaten' geveerd werden in plaats van 'de verblijfplaatsen' (*controle-item 3*). Er valt hier mogelijk een link te leggen met het aanbrengen van oorlogsverf op het gezicht van een strijder voor een veldslag, waardoor deze interpretatie is ontstaan. Ook leken veel proefpersonen geen moeite te hebben met 'de vriend is zwanger' in plaats van 'de vriendin is zwanger' (*controle-item 4*). Een verklaring hiervoor kan zijn dat men tegenwoordig vaak zegt: 'wij zijn zwanger', waarbij het woord 'zwanger' dus zowel aan de man als de vrouw wordt gekoppeld.

De hypothese van dit onderzoek met betrekking tot de voorkeur van proefpersonen voor EC of LC bleek te kloppen: proefpersonen met weinig blootstelling aan het Engels kozen vaker voor EC ($M=2.68$, $SD=0.53$) en proefpersonen met veel blootstelling aan het Engels kozen vaker voor LC ($M=3.82$, $SD=0.67$). Dit maakt het plausibel dat er een invloed bestaat van de Engelse taal op de manier waarop proefpersonen Nederlandse zinsstructuren beoordelen. Er lijkt een verschuiving op te treden voor wat betreft de voorkeur voor EC dan wel LC bij de proefpersonen. Naarmate er sprake is van een grote mate van blootstelling aan het Engels, kiezen proefpersonen vaker voor LC in plaats van EC. Dit is in overeenstemming met de bestaande theorieën over de voorkeur van Nederlandse proefpersonen voor EC en de voorkeur voor LC in het Engels.

In Tabel 4 zien we bij *vraag 1* het grootste verschil tussen groep N en groep E qua interpretatie (Groep N: $M=2.37$, $SD=1.27$; Groep E: $M=4.22$, $SD=1.73$). Beide interpretaties zijn hier blijkbaar evident voor de proefpersonen, afhankelijk van de voorkeur voor EC of LC. Daarnaast is er bij groep N geen enkele vraag met een gemiddelde score die wijst op een voorkeur voor LC ($M>3.5$), terwijl er bij groep E wel gemiddelde scores voorkomen die wijzen op een voorkeur voor EC ($M<3.5$). *Vraag 16* is in zoverre ambigu dat zowel de interpretatie 'De hoofdrolspeler was beroemd' als 'De film was beroemd' correct is, maar proefpersonen in dit onderzoek neigen enigszins naar de eerstgenoemde interpretatie ($M=3.37$, $SD=1.70$). Een verklaring hiervoor zou kunnen zijn dat de semantische relatie 'hoofdrolspeler-beroemd' makkelijker te leggen is voor proefpersonen dan 'film-beroemd'.

Ook *vraag 7* had bij groep E een score onder neutraal ($M=3.37$, $SD=1.60$). *Vraag 1* en *vraag 7* hebben syntactisch gezien dezelfde vorm. Echter heeft deze syntactische vorm bij *vraag 7* gezorgd voor een EC-voorkeur en heeft een semantische interpretatie bij *vraag 1* voor een LC-voorkeur gezorgd. Bij *vraag 7* is het mogelijk dat het werkwoord 'schieten' invloed heeft op de interpretatie van de bijzin. Men 'schoot op iemand die ergens zat', waarbij 'schoot' syntactisch bij 'iemand' hoort en dit waarschijnlijk gezamenlijk gekoppeld wordt aan 'die ergens zat'. De lezing van de zin is dan als volgt: 'De huurmoordenaar schoot op de zoon die op het balkon zat. Hij was de zoon van een actrice', oftewel een koppeling van de bijzin aan de NP1. Bij *vraag 1* is het mogelijk dat proefpersonen 'kat' semantisch koppelen aan woorden als 'luieren' en 'liggen'. Dit geldt niet zozeer voor 'de speelgoedmuis'. De lezing van de zin is dan als volgt: 'Anna verplaatste de speelgoedmuis terwijl de kat onder de tafel lag', oftewel een koppeling van de bijzin aan de NP2.

Conclusie

Uit dit onderzoek is gebleken dat een hoge mate van blootstelling aan het Engels bij sequentieel tweetaligen (met Nederlands als L1) een verandering teweeg kan brengen in de manier waarop zij Nederlandse zinsstructuren beoordelen. Dit impliceert dat de invloed van het Engels, de taal die nu al geruime tijd als lingua franca wordt beschouwd, op het Nederlands de komende jaren waarschijnlijk steeds beter zichtbaar gaat worden. Neem bijvoorbeeld al de grote hoeveelheid Engelse woorden die opgenomen zijn in ons dagelijks taalgebruik. Het aantal Nederlanders dat tweetalig opgevoed wordt of tweetalig onderwijs volgt op de middelbare school neemt ook gestaag toe, waardoor het Engels een van de hoofdrolspelers in het schouwspel dat Nederland heet is geworden.

Uit de resultaten met betrekking tot de *Bilingual Dominance Scale* (Dunn & Fox Tree, 2009) bleek dat de proefpersonen in groep N en groep E qua taaldominantie wel van elkaar verschilden, maar dit verschil was vrij gering. Voor een mogelijk vervolgonderzoek, waarin dit verschil vermoedelijk groter zou zijn, zou er gekeken kunnen worden naar het verschil in voorkeur voor EC dan wel LC bij simultaan tweetaligen (Nederlands-Engels) in vergelijking met L1-sprekers van het Nederlands die weinig tot geen blootstelling aan het Engels hebben gehad. Op deze manier krijgen we meer inzicht in de effecten van tweetalig opvoeden, wat zeer belangrijk is aangezien dit invloed heeft op de manier waarop wij onze L1 zien en gebruiken.

Daarnaast geeft de literatuur nog tal van andere mogelijkheden voor vervolgonderzoek, aangezien de Nederlandse taal veel typerende kenmerken bezit die op andere talen niet van toepassing zijn, zoals Brysbaert (1996) reeds stelde. Zo kan er gekeken worden naar het verschil in voorkeur voor EC dan wel LC door de manipulatie van verschillende betrekkelijke voornaamwoorden aan het begin van de bijzin (die, dat), of door manipulatie van de prepositie die voor de NP2 staat (De Vincenzi & Job, 1993). Het repliceren van het onderzoek van Kaushanskaya et al. (2011), eveneens uitgevoerd bij simultaan tweetaligen, zou concreet kunnen maken in hoeverre het Engels effect heeft op de Nederlandse schrijf- en spreekvaardigheid. Al met al is dit onderzoek waarschijnlijk slechts een van de vele onderzoeken naar de effecten van een L2 op een L1 die nog gaan volgen.

Literatuur

- American Speech-Language-Hearing Association (2004). 'Bilingualism'. Laatst geraadpleegd op 14 februari 2017, van <http://www.asha.org/practice/multicultural/issues/bll.htm>.
- Brysbaert, M. (1996). Modifier Attachment in Sentence Parsing: Evidence from Dutch. *The Quarterly Journal of Experimental Psychology, Section A*, 664-695.
- Clifton, C., Jr., Frazier, L. & Rayner, K. (1994). *Perspectives on sentence processing*. Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum Associates.
- Cook, V. (2003). Changing the first language in the L2 user's mind: Introduction to L2 Effects on the L1. *UK Writings*, 1-6.
- De Vincenzi, M., & Job, R. (1993). Some Observations on the Universality of the Late-Closure Strategy. *Journal of Psycholinguistic Research*, 22 (2), 189-206.
- Dunn, A.L. & Fox Tree, J.E. (2009). A quick, gradient Bilingual Dominance Scale. *Bilingualism: Language and Cognition*, 12 (3), 273-289.
- Dussias, P. E. (2001). Bilingual sentence parsing. J. L. Nicol (ed.), *One mind, two languages: Bilingual language processing*, 159-176.
- Dussias, P.E., & Sagarra, N. (2007). The effect of exposure on syntactic parsing in Spanish-English bilinguals. *Bilingualism: Language and Cognition*, 10, 101-116.
- European Commission (2012). Europeans and their languages (report). Laatst geraadpleegd op 12 februari 2017, van http://ec.europa.eu/commfrontoffice/publicopinion/archives/ebs/ebs_386_en.pdf.
- Frazier, L. (1979). On comprehending sentences: syntactic parsing strategies. Ph.D. dissertation, 20-25.
- Gass, S.M., & Selinker, L. (1992). *Language Transfer in Language Learning*. John Benjamins Publishing.
- Hemforth, B., Konieczny, L. & Scheepers, C. (1994). Principle-based and probabilistic approaches to human parsing: How universal is the human language processor? H. Trost (Ed.), *Ta gungsband*, 161-170.

- Henstra, J. (1996). Relative clause attachment in English: Eyetracking versus self-paced reading. *Architecture and Mechanisms of Language Processing*, 20-21.
- Kaushanskaya, M., Yoo, J. & Marian, V. (2011). The Effect of Second-Language Experience on Native-Language Processing. *International Journal of Applied Linguistics*, 8, 54-77.
- Kecskes, I. (2008). The effect of the second language on the first language. The dual language approach. *Babylonia*, 1-4.
- Oxford Dictionary of Psychology (2017). 'Balanced bilinguals/ Unbalanced bilinguals'.
Laatst geraadpleegd op 14 februari 2017, van
<http://oxfordindex.oup.com/view/10.1093/oi/authority.20110803110604179>.
- Robinson, O.W. (1992). *Old English and its closest relatives: a survey of the earliest Germanic languages*. Stanford University Press.
- Swets, B., Hambrick, D., Ferreira, F. & Desmet, T. (2007). The Role of Working Memory in Syntactic Ambiguity Resolution: A Psychometric Approach. *Journal of Experimental Psychology*, 1, 64-81.
- Zagar, D. & Pynte, J. (1992). The role of semantic information and of attention in processing syntactic ambiguity: Eye-movement study. *The European Society for Cognitive Psychology*, 12-16.

Bijlage 1: Vragenlijst

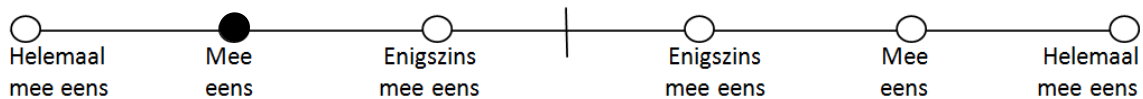
Leeftijd: ... Geslacht: Man / Vrouw Opleiding: Opleidingsjaar:

Allereerst ontzettend bedankt dat je mee wilt werken aan ons onderzoek! Bij de onderstaande zinnen tref je steeds twee mogelijke interpretaties aan. Het is aan jou om aan te geven met welke interpretatie je het eens bent en in welke mate. Let op: je hoeft per vraag dus telkens maar één rondje in te kleuren. Voorbeeld:

Kim was op weg naar Anton toen er een onweersbui losbarstte.

Kim was op weg naar Anton

Anton was op weg naar Kim

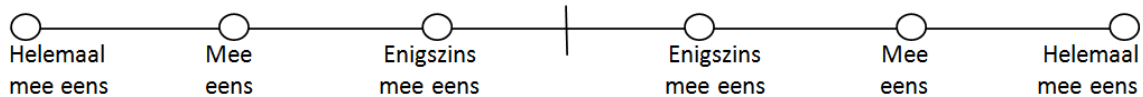

Denk niet te lang na. Het gaat om je eerste indruk. Wij willen je tot slot vragen om na afronding van de vragenlijst niet meer terug te kijken naar je antwoorden of dingen te veranderen.

1. Anna verplaatste de speelgoedmuis van de kat die onder de tafel lag.

De speelgoedmuis lag onder de tafel

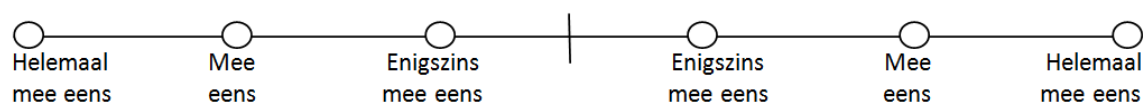
De kat lag onder de tafel

2. Jan ontmoette de vriendin van de leraar die laatst aan zijn ogen geopereerd werd.

De leraar werd geopereerd

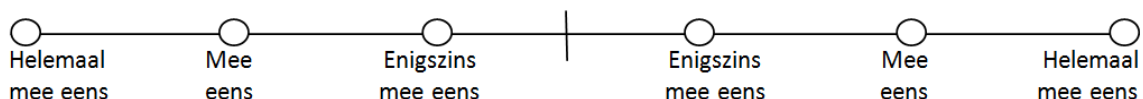
De vriendin werd geopereerd

3. Het kind dat Hans sloeg, ging de volgende dag voor het eerst naar school.

Het kind sloeg Hans

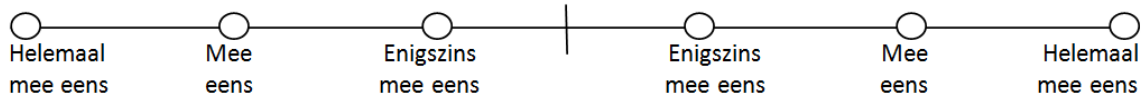
Hans sloeg het kind

4. De kinderen die de clown liet schrikken, lagen dubbel van het lachen.

De kinderen lieten de clown schrikken

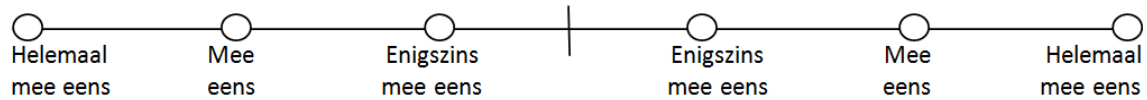
De clown liet de kinderen schrikken

5. De vrouw keek naar het melkflesje van het kindje dat op het bed lag.

Het kindje lag op bed

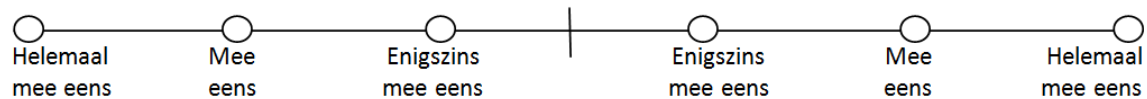
Het melkflesje lag op bed

6. De vriend die Marja uitnodigde, speelde gitaar.

Marja nodigde de vriend uit

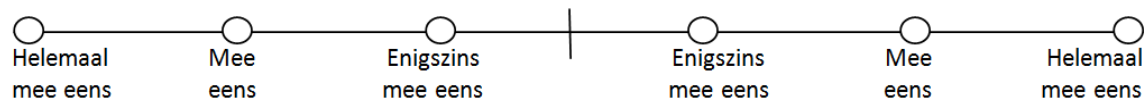
De vriend nodigde Marja uit

7. De huurmoordenaar schoot op de zoon van de actrice die op het balkon zat.

De zoon zat op het balkon

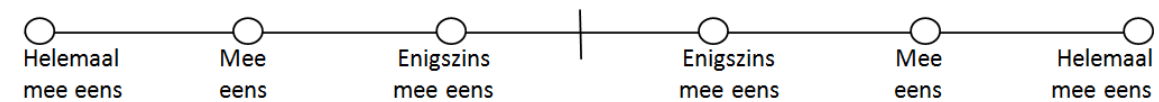
De actrice zat op het balkon

8. De dame die de heer hielp, stond al een uur te wachten.

De dame hielp de heer

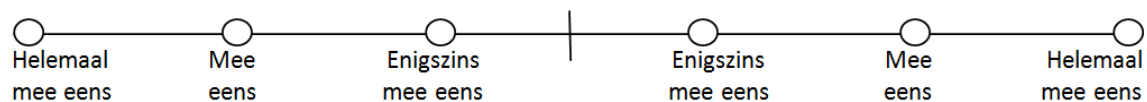
De heer hielp de dame

9. Kees sloeg de hond van de buurman die in de tuin achter zijn staart aanrende.

De hond rende achter zijn staart aan

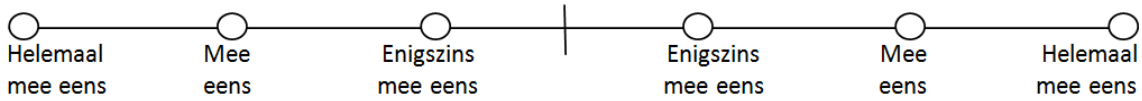
De buurman rende achter zijn staart aan

10. De toeristen fotograferden de ezel van de boer die bij de put stond.

De boer stond bij de put

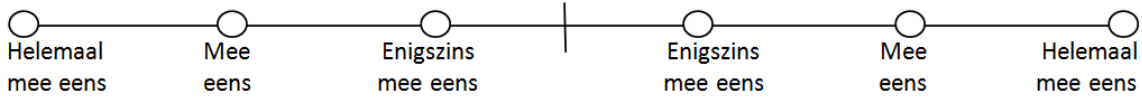
De ezel stond bij de put

11. De skileraar die Petra leerde skiën, vierde zijn verjaardag uitbundig.

Petra leerde de skileraar skiën

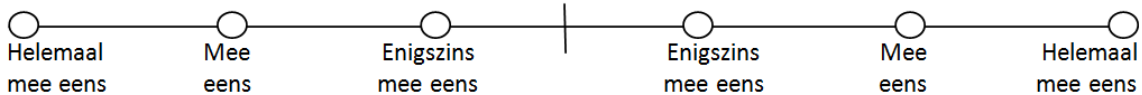
De skileraar leerde Petra skiën

12. De pianoleraar die de bakker een kaart stuurde, hield van koken.

De bakker stuurde de pianoleraar een kaart

De pianoleraar stuurde de bakker een kaart

13. De secretaresse die de ambtenaar uitschold, woonde in Amsterdam.

De secretaresse schold de ambtenaar uit

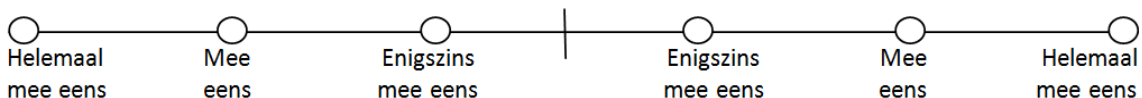
De ambtenaar schold de secretaresse uit

14. Iris zag de tante van haar vriendin Hanna die altijd zo lief voor haar is.

De tante is altijd lief voor Iris

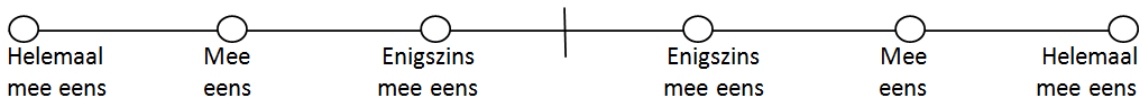
Hanna is altijd lief voor Iris

15. De tante die opa riep, was helemaal in de wolven.

Opa riep de tante

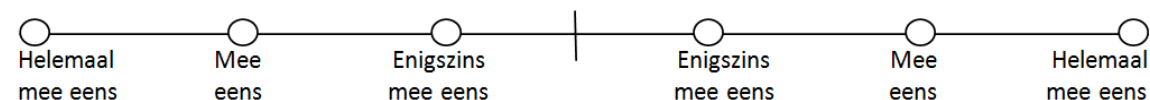
De tante riep opa

16. Wij bewonderden de hoofdrolspeler van de film die zo ontzettend beroemd was.

De film was ontzettend beroemd

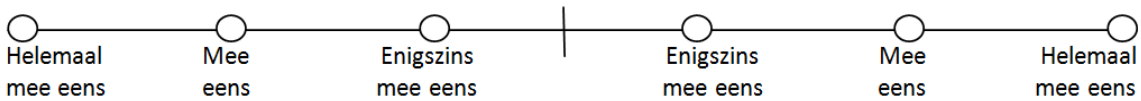
De hoofdrolspeler was ontzettend beroemd

17. De monteur die Ahmed belde, speelde tennis.

De monteur belde Ahmed

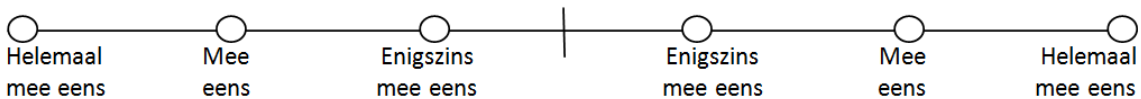
Ahmed belde de monteur

18. Mijn ouders bezochten de verblijfplaatsen van de soldaten die dringend geverfd moesten worden.

De soldaten moesten geverfd worden

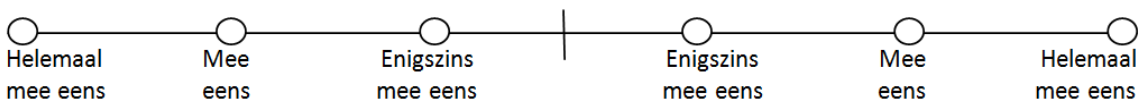
De verblijfplaatsen moesten geverfd worden

19. De verdachte die de agent arresteerde, had een roofoverval gepleegd.

De verdachte arresteerde de agent

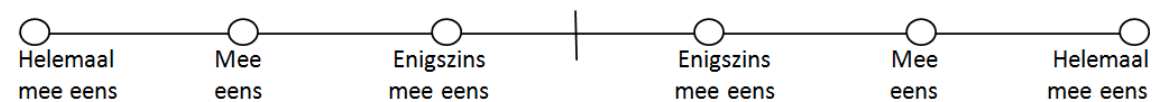
De agent arresteerde de verdachte

20. De buurvrouw die het meisje bedankte, reisde dagelijks met de trein.

Het meisje bedankte de buurvrouw

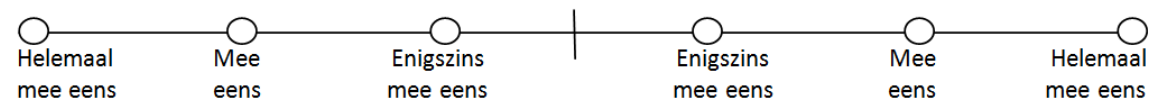
De buurvrouw bedankte het meisje

21. De journalisten ondervroegen de neef van de president die zijn arm gebroken had.

De neef had zijn arm gebroken

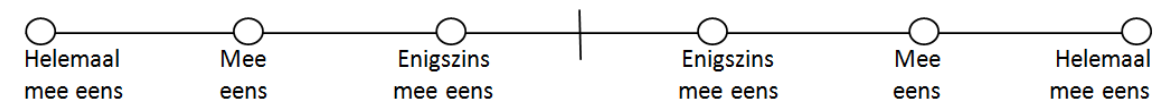
De president had zijn arm gebroken

22. De student staaarde naar de assistent van de hoogleraar die een raar hoedje droeg

De hoogleraar droeg een raar hoedje

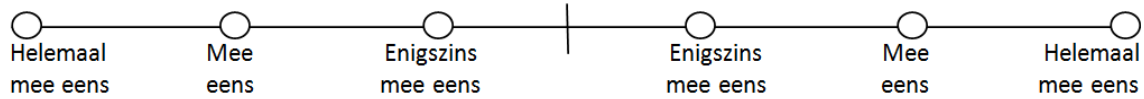
De assistent droeg een raar hoedje

23. De diskjockey die de zanger bewonderde, had een herdershond.

De diskjockey bewonderde de zanger

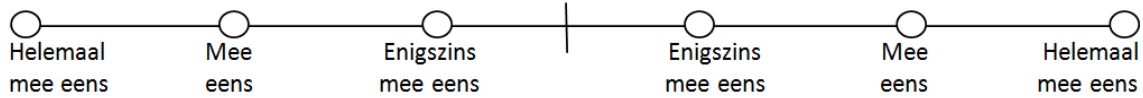
De zanger bewonderde de diskjockey

24. Erik feliciteerde de vriend van zijn zus die voor het eerst zwanger was.

De vriend was voor het eerst zwanger

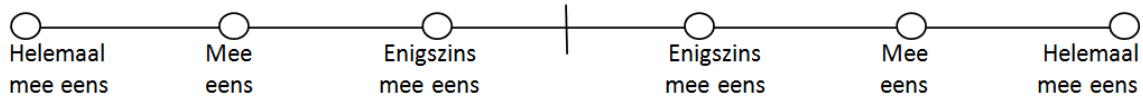
Zijn zus was voor het eerst zwanger

25. De rijkard die de bedelaar een miljoen gaf, woonde in een enorm kasteel.

De bedelaar gaf de rijkard een miljoen

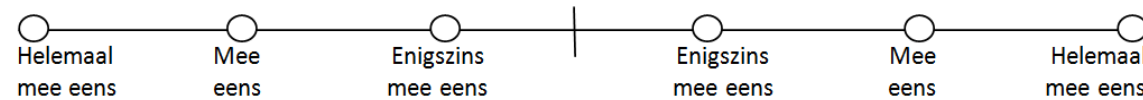
De rijkard gaf de bedelaar een miljoen

26. De kleuters maakten tekeningen voor de moeder van de juf die bruine ogen heeft.

De moeder heeft bruine ogen

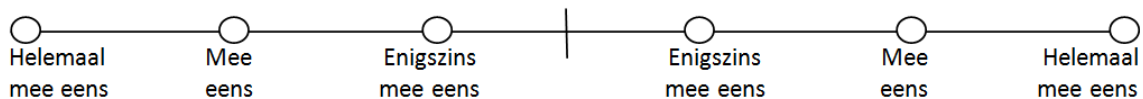
De juf heeft bruine ogen

27. De vrachtwagenchauffeur die Laura zag, was op weg naar Zwitserland.

Laura zag de vrachtwagenchauffeur

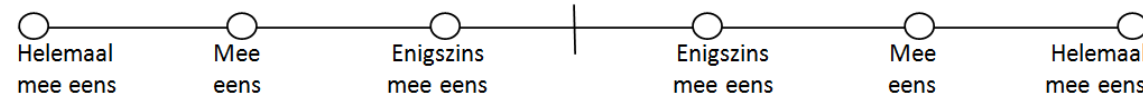
De vrachtwagenchauffeur zag Laura

28. Michael keek vaak naar de buurvrouw van zijn oma die altijd in het park liep.

Oma liep altijd in het park

De buurvrouw liep altijd in het park

Nu volgt het tweede deel van de vragenlijst. De onderstaande vragen gaan over jouw niveau voor wat betreft de Engelse taal. Wij willen je vragen om alles zo eerlijk mogelijk in te vullen. Vraag 4 t/m 10 zijn gebaseerd op je mening, dus er zijn geen goede of foute antwoorden.

1. Wat is je moedertaal?

.....

2. Hoe oud was je toen je voor het eerst Engels leerde?

..... jaar

3. Hoeveel jaar heb je taallessen Engels gevolgd (vanaf basisschool t/m de universiteit)?

..... jaar

4. Vanaf welke leeftijd voelde het voor het eerst vertrouwd voor je om Engels te spreken?

(Indien dit niet geval is, geef dan × als antwoord)

..... jaar

5. Als je een rekensom moet oplossen door middel van hoofdrekenen (zoals 240×5), in welke taal doe je dit dan?

Engels / Nederlands / allebei / anders, namelijk ...

6. Als je slechts één taal mocht kiezen om de rest van je leven te gebruiken, voor welke taal zou je dan kiezen?

Engels / Nederlands / anders, namelijk ...

7. Mijn leesniveau voor wat betreft de Engelse taal schat ik als volgt in:

Zeer laag

Zeer hoog

8. Mijn spreekniveau voor wat betreft de Engelse taal schat ik als volgt in:

Zeer laag

Zeer hoog

9. Mijn luisterniveau voor wat betreft de Engelse taal schat ik als volgt in:

Zeer laag

Zeer hoog

10. Mijn schrijfniveau voor wat betreft de Engelse taal schat ik als volgt in:

Zeer laag

Zeer hoog

Bijlage 2: Bilingual Dominance Scale

2. Hoe oud was je toen je voor het eerst Engels leerde?

..... jaar

Score: 0-5 jaar = +5, 6-9 jaar = +3, 10-15 jaar = +1, 16 of hoger = +0

3. Hoeveel jaar heb je taallessen Engels gevolgd (vanaf basisschool t/m de universiteit)?

..... jaar

Score: 1-6 jaar = +1, 7-9 jaar = +1.5, 10 of hoger = +2.

4. Vanaf welke leeftijd voelde het voor het eerst vertrouwd voor je om Engels te spreken?

(Indien dit niet geval is, geef dan × als antwoord)

..... jaar

Score: 0-5 jaar = +5, 6-9 jaar = +4, 10-13 jaar = +3, 14-15 jaar = +1, 16 of hoger = +0, 'x' = +0

5. Als je een rekensom moet oplossen door middel van hoofdrekenen (zoals 240×5), in welke taal doe je dit dan?

Engels / Nederlands / allebei / anders, namelijk ...

Score: Engels = +3, allebei = +1, Nederlands = +0, anders = +0

6. Als je slechts één taal mocht kiezen om de rest van je leven te gebruiken, voor welke taal zou je dan kiezen?

Engels / Nederlands / anders, namelijk ...

Score: Engels = +2, Nederlands = +0, anders = +0

Maximale score = $5 + 2 + 5 + 3 + 2 = 17$